

ZAŠTITA MLADIH OD UTICAJA DESTRUKTIVNIH SEKTI

Pregledni rad

DOI: 10.7251/DEFSR1401006M

UDK 2-79:343.97-053.2

doc. dr Nebojša Macanović¹

Fakultet političkih nauka Banjaluka

mr Jelena Kuprešanin

Konsultant na UNICEF-ovom projektu

u Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske

Apstrakt:

Posljednih decenija XX vijeka i početkom XXI vijeka dolazi do javljanja sve većeg broja i naglog širenja vjerskih sekti, koje su postale prave pandemije u čitavom svijetu. Kriza sistema vrijednosti i dezorijentacija društva pogoduju javljanju sekti i sve lakšem vrbovanju mladih ljudi da pristupe sekti, koja nudi pomoć i rješenja mladima, često manipulišući njima radi svoje sopstvene koristi. Članovi sekti su najčešće mladi između 12 i 20 godina kojima se raznim psihološkim metodama i „ispiranjem mozga“ nameće novi sistem vrijednosti, koji je u suprotnosti sa religijskim normama i društvenim sistemom uopšte. Najčešće se iza tih kulisa krije podvođenje članova na prostituciju, konzumiranje narkotika, pedofiliju, kriminal i sl. Neke sekte primoravaju mlade na suicid kako bi se žrtvovali za Sotonu. Sve to ukazuje na jedan ozbiljan društveni problem koji je na žalost kod nas još uvijek doživljava kao „mit“ i koji je još uvijek „tabu“ tema u našem društvu. Upravo iz tog razloga cilj ovog rada jeste da se roditeljima, ali i prosvjetnim radnicima ukaže na neka obilježja i karakteristike sekti, kao i na promjene u ponašanju, kako bi se na vrijeme identifikovali mladi koji su pristupili nekoj od sekti, ali i pojačala svijest kod ljudi o potrebi prevencije ove pojave u porodici i školama.

Ključne riječi: *sekte, manipulisanje, suicid, mladi, sistem vrijednosti, socijalna isključenost.*

¹ Korespondent: doc. dr Nebojša Macanović, Fakultet političkih nauka Banjaluka, e-mail adresa: macanovic@yahoo.com

UVOD

Kultni obredi i vjerski rituali koje smo gledali u horor filmovima sedamdesetih godina izgledali su nam zapanjujuće i potpuno nestvarno, a devedesetih su postali tragična svakodnevnica. Mediji veoma često izvještavaju o raznim vandalskim događajima kao što su rušenje spomenika, uništavanje crkvene imovine, crtanje krstova okrenutih naopako na spomenicima, crtanje raznih sotonističkih znakova i sl. Najčešće se krivci za takve kriminalne radnje traže među pripadnicima drugih vjeroispovijesti, huliganima, pijanicama. Takođe, sve veći broj mladih izvrši suicid, za koji nikada i ne otkrijemo pravi povod. Sve to upućuje da se u većini takvih slučajeva kriju pripadnici raznih sekti, za koje navedeni činovi predstavljaju inicijacije i uvođenje novih članova u njihove redove, pokazivanje odanosti sekti, napredovanje u hijerarhiji sekte i sl.

Opterećeni svakodnevnicom, egzistencijalnim problemima, pod stalnim pritiskom socijalne, političke i ekonomske krize, porodica sve teže uspijeva kontrolisati djecu, a društvo i njegovi socijalizatorski faktori u sve značajnijoj mjeri ispoljavaju disfunkcionalnost. Takva atmosfera pogoduje nastanku sekti koje entropiju sistema vrijednosti koriste da opravdaju svrhu svoga učenja koje je u suprotnosti sa crkvenim učenjem i njegovim normama i vrijednostima. Period adolescencije, brojni problemi sa kojima se mladi u tom periodu socijalnog sazrijevanja suočavaju, želja za samostalnošću i dokazivanjem da više nisu djeca, omogućavaju sektama da udovoljavanjem njihovim potrebama, lažnom solidarnošću i prijateljstvom pridobiju sljedbenike koji ulaskom u taj začarani krug jako teško mogu da izađu. Sekte djeluju razorno po pojedinca, porodicu, društvo i državu. To je bolest koja razara fizičko, mentalno i duhovno zdravlje. Zbog toga, pokušaćemo u ovom radu osvijetliti ovu zavisnost koja se na prostorima bivše Jugoslavije posljednjih trideset godina širila kao epidemija. O ovom problemu se jako malo govori u javnosti, sa jedne strane zbog malog broja stručnjaka koji se bave ovom problematikom, a sa druge strane zbog predrasuda i neinformisanosti građana o uticaju sekti i njihovim učenju.

Pojam i pojava sekti

Pojam „sekte“ je i današnje vrijeme dvosmislen: čini se kako riječ dolazi od latinskog glagola koji znači “odvojiti”, ali stručnjaci se danas slažu da se korijen nalazi u glagolu „slijediti“. Naime, riječ sekta dolazi od „sequi“, što znači slijediti, ići, pratiti. U doba Rimskog carstva, *sekta* je predstavljala određen način razmišljanja, stil života, političku stranku koju je osoba podupirala ili filozofsku školu kojoj se priklonila (Vujaklija, 1970).

Sekte su se pojavile još u antici zbog nezadovoljstva koje su u nekim vjernicima probudile religijske dogme. Poneki od ovih vjernika su pokušali reformisati Crkvu, ali pošto je ona žestoko napala njihovo učenje, odvojili su se od nje i osnovali svoju vjersku zajednicu. Mnoge vjere su počele kao sekte. Najpoznatiji primjer su Nazarećani. Oni su bili reformistički pokret unutar judaizma koji su osnovali Isusovi apostoli, da bi se u današnje vrijeme pretvorio u najrašireniju vjeru na svijetu koja je poznata pod imenom hrišćanstvo. U srednjem vijeku Crkva je koristila pojam «sekta» da obilježi sva učenja koja su joj se suprotstavljala. U širem smislu, pojam je označavao heres. Kasnije je sekta predstavljala svaki ogranak neke vjere, i u tom je smislu prepoznajemo u modernom društvu (Blagojević, 2005).

Masovno širenje sekti se dogodilo tek u novije vreme, sredinom XIX vijeka, kad su industrijalizacija i sekularizacija potisnule vjeru u drugi plan. U tom razdoblju „nestabilnosti i krize“, sekte su ljudima ponudile odgovore na pitanja, istinu, sigurnost, zajedništvo, ravnopravnost. Sekte su ljudima ponudile privid smisla, svrhe i smjera, što je mnogima bilo teško pronaći negdje drugdje, ili u sebi samima. One su nudile utočište za usamljene – iluziju pripadanja, porodice, zajedništva, djelovanja usmjerenog ka nekom višem cilju. Značajnu ulogu imalo je laskavo uvjerenje o vlastitoj »posvećenosti u tajnu« – biti jedan od izabranih jača u takvim osobama osećaj zadovoljstva i nadmoći koji ih opija (Vukomanović, 2004).

Mnogi vide pojavu sekti kao posljedicu slabljenja velikih religija. Suočene sa novim strepnjama našeg doba – nezaposlenošću, društvenom nesigurnošću, upitnošću napretka – javljaju se nove vjerske grupe da nadomjeste ulogu tradicionalnih religijskih zajednica koje su zakazale u tome da svojim pristašama ponude pomoć umirujućeg tumačenja svijeta. Članovi sekte obično potiču iz raznih društvenih slojeva. To su, najvećim dijelom, oni članovi društvene zajednice koji se osjećaju razočarani, potisnutim, odbačenim od društva, inferiornim. Obično se radi o usamljenim, neuspješnim i kompleksiranim osobama. Najveći broj čine nedovoljno obrazovani, mada ima i dosta obrazovanih i inteligentnih. Okupljajući takve članove, vjerske sekte, svaka na svoj način, objašnjava uzroke takvog njihovog položaja, izgrađujući njihovu spremnost i motivisanost da se bore za novo društvo u kome će svi biti srećni. To novo društvo se uspostavlja u zagrobnom životu, ali i na Zemlji kada ovlada „nova svijest“. Da bi se ostvarilo takvo društvo, vjerske sekte zahtijevaju od svojih članova da prihvate organizaciju života po određenim principima i da žive po određenom režimu. Sekte često odbacuju mnoge norme i vrijednosti šireg društva i zamjenjuju ih vjerovanjima i praksom koje se nevjerniku ponekad čine neobičnim. Sekte se naročito pojavljuju u periodu velikih društvenih kriza, kada se napuštaju stare norme društvenog života i raspada cjelokupan sistem vrijednosti. U takvim uslovima, one nude nove norme i nov sistem vrijednosti, za koji smatraju da je primjereniji novonastalim okolnostima (Luković, 2003a).

Prema sadržaju učenja, sekte najčešće dijelimo na:

- Vjerske,
- Psiho-terapeutske,
- Političke,
- Komercijalne.

U vremenu globalizacije, ljudi žive sve dinamičnije pokušavajući da održe korak sa tehnološkim razvojem, ali i da opstanu u sveopštoj recesiji koja je prisutna posljednjih godina. U takvom društvenom okruženju, usredsređeni na karijeru, ali i na egzistenciju uopšte, ljudi sve manje vremena imaju za porodicu, razgovore sa svojom djecom, razumijevanja za njihove probleme, potrebe i zahtjeve, kao i njihove poglede na svijet u kome žive. Upravo takve narušene porodične odnose koriste razne vjerske sekte koje nude rasterećenje, razumijevanje i duhovno ispunjenje. Svojim lažnim obećanjima zavode veliki broj ljudi, pogotovo one čiji je život stresan i razočaravajući, a takvih je u našem društvu sve veći broj. Destruktivno djelovanje pojedinih vjerskih sekti i kultova na porodicu i društvo postaje sve izraženiji problem i dobija karakter sve značajnijeg bezbjednog rizika.

Vjerske sekte u svijetu

Danas u svijetu postoji veliki broj sekta. Njihov broj je veoma teško utvrditi, ne samo zato što su one zatvorene i što djeluju tajno, već zato što se mnoge od njih gase, a druge formiraju. Inače, u literaturi i štampi se najčešće pominju sljedeće: „Božja djeca”, „Krišna”, „Munijevci”, „Scientologija”, „Hram naroda” i dr.

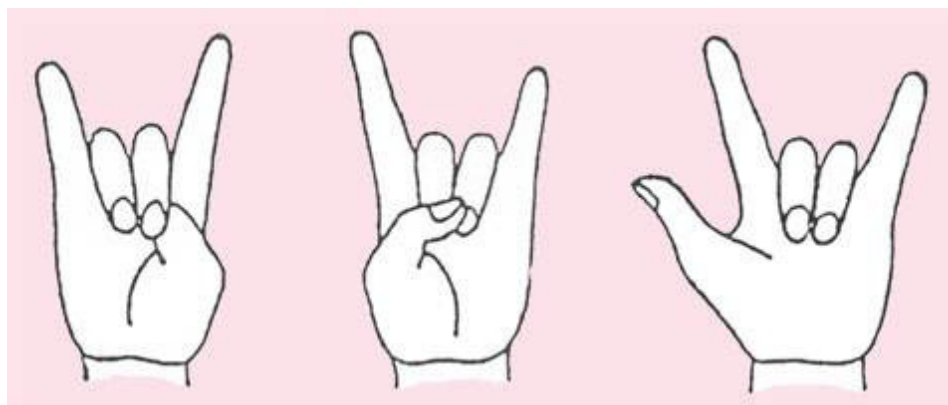
Jehovini svjedoci su sekta čijim je pripadnicima važno da se pripreme za kraj ovoga svijeta. Oni vjeruju da će spas biti odobren samo neznatnoj manjini od 144.000 osoba, što znači da svako treba da pokaže još više askeze u svom životu. Da bi to učinili, članovi se ohrabruje da prekinu određene društvene veze, kao npr. da odbiju transfuziju krvi čak i u slučaju kada je to nužno potrebno.

Vjerska sekta „**Krišna**” djeluje kao međunarodno udruženje za spoznaju Krišne, kao drugog boga indijskog religioznog trojstva. Osnivač sekte je indijski guru *Prabhapa-da*. Njegovo učenje svodi se na totalno idolopoklonstvo Krišni. Pripadnici sekte žive od prodaje svojih publikacija, a najčešće se prepoznaju po obrijanim glavama. Sektu „**Munijevci**” osnovao je *San Mujug* iz Južne Koreje. Pripadnici ove sekte dužni su da prije ulaska u sektu predaju crkvi svoju imovinu, koja bi, prema propovijedanju osnivača sekte, bila u funkciji ujedinjenja svjetskog hrišćanstva. Na taj način, ova sekta vodi veoma unosne komercijalne poslove, od kojih velike koristi imaju, prije svega, vođe sekte. Sekta, uglavnom, djeluje u SAD, ali i u nekim drugim zemljama. „**Scientologiju**” je osnovao *Lafajet Ron Habard*. Sekta ima svoje ogranke širom svijeta i okuplja više miliona pristalica. Pridobijanje podanika vrši na taj način što organizuje vrlo skupe kurseve na kojima vjernici uče religioznu filozofiju, koja im pomaže da poboljšaju svoje „komunikacije” na „putu do Boga”. Vjersku sektu „**Hram naroda**” osnovao je izvjesni *Džimi Džons*, sa sjedištem u San Francisku. Ova sekta postala je naročito poznata 1978. godine kada su njene pristalice, njih preko 900, u džungli Gvajane izvršile kolektivno samoubistvo. Tada se saznalo da je „vrhovni vođa hrama naroda prečasnog”, Džimi Džons, inače duševni bolesnik, doveo svoje pristalice iz SAD u džunglu Gvajana i organizovao naselje sa preko hiljadu ljudi i djece. Prema službenim izveštajima, kolektivno samoubistvo je izvršeno pomoću napitka kome je dodat smrtonosni otrov. Poslije tog rituala, u naselju pod nazivom „Džimi Džons”, nađena su 923 mrtva pripadnika sekte, zajedno sa svojim vođom. »**Raelijanci**« su sekta koja je, vjerovatno, najpoznatija po svojim tvrdnjama da su u više navrata klonirali ljude. Osnovna teza njihove „religije” jest da su ljude prije 25 hiljada godina u laboratorijama stvorili vanzemaljci, te da su ih „posadili” na Zemlju. Taj bitan podatak Claudeu Vorilhonu, osnivaču crkve, otkrili su upravo ti isti vanzemaljci koje je slučajno sreo u šetnji. Bivši novinar i testni vozač automobila danas je poglavar crkve koja svoje bogatstvo (a i njegovo) gradi na istomišljenicima koji se u korist sekte odriču desetine svoje imovine. Osim kloniranja, članovi vjeruju i u seksualne slobode, te u orgijama očekuju dolazak vanzemaljaca koji će se dogoditi 2035. godine. Red „**Sunčevog hrama**” osnovan je osamdesetih godina prošlog vijeka u Švajcarskoj. Ordre du Temple Solaire bilo je tajno društvo koje je trebalo nastaviti tradiciju Templarskih vitezova, čime su se zapravo pridružili brojnim sektama i društvima koje pretenduju na tu poziciju. Ipak, ova sekta se izdvaja po tome što su njeni pripadnici devedesetih godina prošlog vijeka navodno žrtvovali dijete za koje su vjerovali da je Antihrist. Osnivač Reda, Luc Jouret, i njegova ekipa nekoliko dana kasnije izvršili su samoubistvo. Red je zabranjen u Francuskoj (Milanović, 2010).

Na prostoru bivše Jugoslavije najraširenija, ali svakako i najopasnija sekta je **Crna ruža**. Crna ruža je sekta stara oko 40 godina. Nastala je izvorno u Americi od Luciferove crkve. Ova sekta prvo se pojavila u Hrvatskoj i Sloveniji, a par godina kasnije i u Srbiji i Makedoniji. Kad se ta Luciferova crkva pojavila u Hrvatskoj, ovdašnja podružnica se odvojila od svoje matice i počela rad po svome. Tako su u zadnjih 30 godina poznata samoubistva i ubistva koja su obavljali pripadnici Crne ruže. Do danas se ne zna ko zapravo vodi ovu sektu. Smatra se da je neka uticajna ili bogata osoba. Zovu se Crna ruža jer su poznati po tome što se onaj koji dobije crnu ružu mora ubiti. Ako se sam ne ubije, ubiju ga drugi. Sredinom osamdesetih godina Crna ruža proširila se u Hrvatskoj i uključila veći broj mladih; dio tih mladih napredovao je u učenju u tim sektama, dok je drugi dio iskorišten kao „žrtve” za napredovanje onih drugih. Radi se o organizaciji čiji pripadnici vjeruju da preuzimaju energije tih mladih ljudi koji se ubiju i tako iz njihovih smrti crpe snagu. Filozofija samoubistva u sektaškoj hijerarhiji je jasna. Onaj koji nagovori drugog da se ubije postaje značajniji u očima vođe. Time i bliži predmetu obožavanja, samom Sotoni. Samoubistva su dio rituala inicijacije u najviši stepen njihove hijerarhije. Dakle, kada neki 'sveštenik' uspije navesti mladu osobu na samoubistvo, tada bude iniciran u taj najviši dvanaesti stepen njihove hijerarhije. Tih dvanaest stepeni predstavljaju kršenje univerzalnih božjih načela, jer oni zapravo vjeruju da je ovaj svemir loše mjesto, a da je Bog zao. Vjeruju da će kršenjem Božjih načela preći u nekakav svoj vlastiti univerzum. Radi se o kompleksnoj religiji koja vuče korijene još iz staroegipatskih mitova i vjerovanja, od kulta boga Setha, preko crnih gnostika koji su predstavljali suprotnost prvim hrišćanima, pa do crne kabale i uticaja crne tantrе sa istoka. Uglavnom, njihove pobude nisu finansijske prirode, već se radi o vjerovanju prema kojem njihova moć na ovom svijetu raste uz pomoć djece koju navedu na samoubistvo.

Za prijem u satanističku sektu Crna ruža organizuje se „crna misa”. Tokom tog rituala svi jedu crni hljeb, a molitvu Oče naš izgovaraju unazad. Osnovni sastojak crnog hljeba su brašno i krv neke životinje, ali nije isključeno da koriste i svoju krv. Misa se završava konzumiranjem narkotika i orgijama. Potom na tijelu tetoviraju znakove koji liče na đavola, kojeg oni još zovu Lucifer ili Tigota, pentagram, heksagram, šestice ili slovo F. Ima i onih koji tetoviraju krst na tabanima kako bi ga gazili.

slika 1 – verzija sotonskog znaka

Karakteristike sekti

Ono što sekte bitno odvajaju od drugih religija i vjerskih pokreta je učenje o „novoj istini“, novo tumačenje Biblije, učenje o neobiblijskom izvoru autoriteta, „drugom Isusu“, neobiblijsko učenje o božjoj prirodi, promjena teologije, snažno vodstvo, spase-nje djelima, lažno proročanstvo. Mnogi smatraju da su novi religijski pokreti marginalni u odnosu na velike religije. Iako je teško osloniti se na tačnost statističkih podataka kada je u pitanju broj novih religijskih pokreta, sekti i alternativnih pokreta u svijetu, pokušaćemo ukazati na neke podatke kako bi predstava o ovim društvenim pojavama bila objektivnija. Preko 10.000 novih religija i pokreta ima među plemenskim narodima, u Japanu nekoliko hiljada, u Evropi 2.000 i isto toliko u SAD. U SAD ima preko 20.000 sekti, malih vjerskih zajednica i novih religijskih pokreta. U SAD djeluje preko 450 hrišćanskih zajednica i denominacija, a u toku svog života Amerikanci prosječno tri puta promijene svoje religijsko opredjeljenje (Kovačević, 2012). „U Velikoj Britaniji svakih sedam dana hiljadu osoba pređe u neku religijsku grupu, a najčešće u islam, budizam i New Age“ (Vukomanović, 2001. str. 111).

U Austriji broj članova koje okupljaju različite sekte do sredine devedesetih iznosio je oko 200.000, u Rusiji je registrovano čak 9.000 religijskih grupa u okviru 40 različitih vjeroispovijesti, u Francuskoj ih djeluje 1.300, a broj pripadnika iznosi i do 700.000. Sekte su prisutne i u Njemačkoj, Belgiji, Mađarskoj, Albaniji, Japanu, Ukrajini, Hrvatskoj, Srbiji, Makedoniji, Bosni i Hercegovini. Kao najznačajniji uzroci povećanja broja sekti i njihovih pristalica navode se teška ekonomska i politička situacija, ali i materijalna sigurnost koju neke sekte nude svojim članovima.

Po Maksu Veberu (1989), sekte nastaju unutar marginalnih društvenih grupa. Društveni slojevi koji su izvan matice ekonomskog, političkog i kulturnog života imaju osjećaj da su odbačeni, da su potcijenjeni. Ovi ljudi su podložni djelovanju raznih sekti, jer u njihovoj ideologiji i organizaciji nalaze ono što u društvu nemaju. Oni pridaju izuzetnu važnost moralno ispravnom načinu življenja. Međutim, treba imati na umu da istorija sekti pokazuje da su sekte nastajale u različitim područjima i da su njene pristalice pripadale različitim staležima. Nastajanje i širenje sekti pogoduju razne krize, a posebno društvene.

Prema Lukoviću (2003), osnovni preduslovi djelovanja vjerskih sekti su:

1. Vjerska neobrazovanost – Većina ljudi su obično prosječni poznavaoi religije, što dovodi do toga da nerijetko podliježu prvoj vjerskoj sekti na koju nalete.

2. Kriza porodice – Disfunkcionalnost porodice i mnogi drugi uzroci doveli su do ove pojave. Mladi, suočeni sa svakodnevnim problemima i nedovoljno izgrađenim kompetencijama da se izbore sa istim, traže utočište, razumijevanje, odgovore. Kako roditelji često nisu u mogućnosti da zadovolje njihove potrebe, koje su često i nerealne, mladi mogu doći u iskušenje da se okrenu alternativama koje nude sekte. Mnogi su uzroci koji su doveli do krize porodice u nas. U dvije-tri generacije desio se prelazak od patrijarhalne do liberalne porodice sa izmijenjenim ulogama, enormnim uticajem medija i slično. Pojava kriminala i narkotika, entropija morala i vrijednosti, ratno okruženje, jesu finale svega. Mladi traže utočište, podršku, razumijevanje, afirmaciju, odgovore, istomišljenike, a tek poslije izgrađivanja kriterijuma pronalaze i biraju društvo.

3. Traženje pripadnosti – Zbog razbijanja tradicionalnog načina života, ljudi uopšte, ne samo mladi, imaju osjećaj usamljenosti i otuđenosti, počev od porodice, preko

škole do društva u cjelini. Trka za materijalnim blagostanjem i uspješnost u njoj uglavnom je danas mjera društvene afirmacije, ne ulazeći u načine sticanja blagostanja. Tako su određeni pojedinci došli do tog cilja, ali su mnoge opustošene duše i isfrustrirane ličnosti ostale u sivilu prosjeka. Sekte tom „malom čovjeku” nude upravo ljudsku toplinu, pažnju, podršku, zaštitu i osjećaj posebnosti i pripadnosti. Ljudi se često osjećaju usamljeni i odbačeni, pa imaju potrebu da pripadaju nekome, da nekome budu od koristi, da imaju određeni značaj. Sekte su upravo te koje razvijaju visok stepen osjećaja posebnosti, podstiču solidarnost i međusobno poštovanje.

4. Traženje odgovora – Ljudi se svakodnevno bombarduju informacijama od strane raznih medija, koje su često i protivrječne. Sekte, po pravilu, daju kratke i jasne odgovore na pitanja svojih sljedbenika i nude svoja viđenja čovjeka, čovječanstva, istorije, kosmosa, aktuelnih društvenih i pojedinačnih problema. U okviru sekti čovjek pronalazi smisao života, naravno onako kako to plasira vođstvo sekte, koje je najčešće izraženo kroz kratke i jezgrovite odgovore na pitanja.

5. Traženje identiteta – U vremenu smo kada se iz jednog sistema vrijednosti, komunističko-kosmopolitiskog, prelazi u ekumensko-univerzalistički kosmopolitizam. Sekte kritikuju i komunistički ateizam i navodno grešno i mnogobožičko pravoslavlje zbog poštovanja svetaca. Sekta uči da je vrijeme htjelo da baš ona i njeni pripadnici, i to prvi u loži, saznaju cijelu istinu i da se oslobode zabluda prošlosti, a da se tako bez ikakvog osjećaja krivice njeni članovi odreknu porodice, te cijelim svojim bićem posvete sekti koja ih, kao odabrane, vodi ka spasenju. Tako njeni članovi u trenutku gube državu, naciju, porodicu. Uz svu „ljubav i pažnju”, sekte nude potpunu i pravu istinu. Sljedbenike uče kako da postanu dosljedni građani svijeta, ali samo ako izvršavaju sve što se od njih očekuje. Ukoliko se u tom momentu pojedincu ne nađe porodica, škola, crkva, stvara se prostor za harizmatičnog vođu neke sekte.

6. Potreba da se bude „nešto posebno” – Ljudi često osećaju potrebu da pobjegnju iz anonimnosti i da steknu osjećaj da su nešto posebno, a ne samo broj u masi. Čini se da baš sekte nude određenu brigu za pojedinca. Sekte pružaju svojim članovima uvjerenja da su baš oni, jedini koji će biti spaseni pošto pripadaju jednoj elitnoj zajednici.

Za sekte je karakteristična neposrednost kontakata njenih članova, solidarnost, empatija, prostorna povezanost članova, odsustvo individualnih interesa, slijepo pokoravanje učenju sekte, poslušnost i dr. One odbacuju mnoge norme i vrijednosti globalnog društva, zamjenjujući ih neobičnim vjerovanjima i praksom.

NAČIN I TEHNIKE VRBOVANJA

Prema Gavranu (1994: 283), proces pridobijanja novih članova u sekte se odvija u sljedeća četiri čina:

Prvi stepen: potencijalni sljedbenik se namami pomoću člana suprotnog pola koji poziva potencijalnog kandidata na susret, obično pri kraju nedjelje. Stari član tada govori kako je i on prije imao teških problema, ali otkada je u svojoj sekti, sve mu uspijeva, te je sada srećan i uspješan u svome poslu.

Drugi stepen: ostali članovi sekte obasipaju novog kandidata velikom pažnjom i ljubavlju, odnosno „bombarduju“ ga svojom ljubavlju („love-bombing“), samo da im ne izmakne.

Treći stepen: najčešće se novi član na seminarima ili drugim oblicima inicijacije dalje „dorađuje“, informiše i formira. U međuvremenu se čvrsto kontroliše ambijent, pri čemu se nastoji da se novi član odvoji od roditelja i prijatelja, da bi što prije usvojio novi način mišljenja i ponašanja.

Četvrti stepen: novi član je po svemu uključen u sektu i on sada počinje biti misionar, te počinje pridobivati nove članove i zauzimati određene položaje u hijerarhiji sekte. Naime, većina sekta imaju manje ili više standardan program kroz koji mora da prođu novi članovi. Što je sekta manja ili novija, to će biti neformalniji proces uvođenja. One, takođe, sadrže i pohađanje raznih predavanja i ovladavanje glavnim informacijama o vjerovanjima grupe. Nakon nekog vremena, predavanja mogu postati prilično standardizovana. U nekim sektama napredovati se može samo kroz sistem nivoa. Svaki član mora da ovlada određenim učenjem i da postane savršen u praktičnoj upotrebi tehnika jednog nivoa, da bi mogao da dobije informacije koje se tiču sljedećeg nivoa. Za vrijeme kada novi članovi prolaze kroz period obuke i učenja, što može trajati od nekoliko mjeseci do nekoliko godina, sve svoje slobodno vrijeme mogu da koriste u svrhu vježbanja i učenja svoje nove vjere. Za vrijeme ovog perioda kompletira se i proces religioznog dostignuća u kome svaki preobraćenik postaje prioritetan u svakom kontaktu sa sektom.

Škole su vrlo pogodno mesto za vrbovanje novih pripadnika sekta, za pridobijanje mladih. Većina sekta želi ostvariti značajan uticaj na mlade i obezbijediti budućnost svoje ideologije, ojačati svoju snagu. Te uticaje sekte vrše preko raznih propagandnih materijala, preko pozivanja mladih na seanse molitve, na događaje koji deluju privlačno i atraktivno s obzirom na zabavu i sadržaje koje nude. Obično odabiru osobu koja je izgubljena, ranjiva, depresivna i tada joj svojim programom nude izlazak iz krize, ostvarenje unutrašnjeg mira i srećan život. Mladi i stariji postaju lak plijen razrađenih tehnika i metoda, koje su često kombinacija naklonosti i obmane. Svojom srdačnošću privuku žrtvu i počinju njome manipulirati. Sekte intenzivno posmatraju ponašanje pojedinca i uočavaju njegove slabosti, čime im je omogućeno da kontrolišu svaku njegovu misao. Nakon što privuku ljude, novi religiozni pokreti sve više teže za određenom vrstom kontrole duha, često koristeći i nedozvoljene metode mijenjanja ponašanja, te nameću norme mišljenja, osjećanja i ponašanja. Tehnike privlačenja novih članova uključuju profinjeni proces uvođenja obraćenika i progresivno upoznavanje. Tehnike dominacije uključuju npr. „bombardovanje” ljubavlju, zavođenje budućih članova i drugo. Nude gotove odgovore, prijateljstva, ali u nekim slučajevima i iznuđivanje odluka silom. Često se služe lažnim, a sve u cilju vezivanja novih članova, dijele novac i lijekove (Ivanović, 2008).

Neke sekte, kao i većina kultova, stavljaju pred svoje članove velike zahtjeve. Sektaške grupe su karakteristične po svojim strogim standardima, kako doktrinarnih, tako i u ponašanju i/ili u izboru nekonvencionalnog modela obožavanja ili pobožnosti. Zahtijevaju bezuslovno prepuštanje osnivaču sekte ili lideru. Neke sekte koriste izolovanost, radi kontrole procesa mišljenja, uklanjanja spoljašnjih informacija ili uticaja porodice i drugih, koji bi mogli razbiti opčinjenost i proces asimilacije osjećanja, stavova i modela ponašanja. Vrbovanima se nudi odvođenje od „prošlog” (dosadašnjeg) života. Sektaške grupe uopšte, zahtijevaju od svojih članova da im posvete mnogo više vremena, nego što to čine velike religijske zajednice. Tako, članovi sekta ostvaruju mnogo veći broj društvenih kontakata unutar grupe nego izvan nje.

Najagresivnije domaće satanističke sekte su: Crna ruža, Crni škorpioni, Satanine vojvode i Satanski vitezovi, koje vrbuju mlade od 12 do 20 godina, najčešće preko inter-

neta, besplatnih kurseva stranih jezika, putovanja u inostranstvo i akcija navodnih humanitarnih organizacija (Luković, 2000b). Ono na što posebno roditelji, ali i nastavnici trebaju obratiti pažnju jesu: nagle promjene u ponašanju, promjena društva, izlazak iz kuće u većenjim časovima u isto vrijeme, oblačenje u crno, promjena u načinu ishrane, nošenje ogrlica sa čudnim znakovima, tetoviranje (najčešće prve tetovaže prave na skrivenim mjestima tjela), proširene zjenice oka, jer im se često nude određeni opijati, izbjegavanje razgovora sa roditeljima, izbjegavanje vjerskih događaja (proslave vjerskih praznika i sl.), iznošenje vrednijih stvari iz kuće i prekomjerno trošenje novca u odnosu na raniji period, povučenost, isječeni dlanovi i podlaktice (najčešće se zarezuju da bi pustili nekoliko kapi krvi u toku rituala), zamračivanje prostorija u kojoj najčešće borave (smatraju da je tama njihova prirodna svjetlost) i sl. Često se tzv. „sveštenici“ vjerskih sekta skrivaju iza organizacija kao što su udruženja građana koji besplatno organizuju razne kurseve i predavanja za mlade, kako bi uočili pojedince koji su usamljeni, imaju određene fizičke anomalije, pokazuju depresivnost, povučenost, nisu zadovoljni svojim životom, imaju određene probleme u porodici. Upravo takve osobe su i žrtve, jer im pristalice određene sekte nude prijateljstvo, iskazuju empatiju za njihove probleme, ističu njihove vrline i sposobnosti, solidarnost, a onda i jedno sasvim drugo učenje koje im nudi prosvjetljenje i izlaz iz trenutne situacije. Upravo današnja situacija u društvu, njegova dezorijentacija i kriza sistema vrijednosti utiče na vrbovanje mladih i njihovo naivno pristupanje sektama (Luković, 2003b).

SOCIJALNA ISKLJUČENOST KAO JEDAN OD RIZIKA ULASKA U SEKTU

Socijalna isključenost je višedimenzionalan proces koji slabi povezanost pojedinca i zajednice. Osobe mogu biti isključene iz pristupa dobrima (npr. pravo na novčanu naknadu) i uslugama (npr. pravo na obrazovanje) te iz učešća na tržištu rada, odnosno mogu biti isključene iz ostvarivanja ljudskih i socijalnih prava. Što je više obilježja po kojima je osoba isključena, ona postaje ranjivija. Uopšteno govoreći, pojedinci, društvene grupe ili područja mogu se smatrati socijalno isključenim ako se nalaze u nepovoljnom položaju u političkom, ekonomskom ili socijalnom smislu. Borba protiv socijalne isključenosti u principu znači osnažiti ugrožene i jačati njihove kapacitete, uspostaviti prioritete u korist siromašnih i ugroženih, podizati kapacitete udruženja koja rade u interesu socijalno ugroženih grupa. Veliki problem je i nedostatak pouzdanih statističkih podataka o socijalnom stanju u zemlji, bez kojih se ne može praviti efikasna socijalna i zdravstvena politika (Biro za ljudska prava, Tuzla, 1998). Poplava novih religijskih pokreta je izazov, a ponekad stvara opasnost i za društvo, bez obzira da li se radi o vjernicima ili nevjernicima. Razdoblje mladosti je razdoblje najštetnijih sudara i otuđivanja djece od roditelja. Osnovni problem adolescenata je borba za samostalnost i nezavisnost, želja da što prije postane slobodan. Najranjivija i najpogođenija grupa koja ulazi u sekte su mladi koji su bez posla, koji dolaze iz nesređene porodične sredine, pripadaju etničkim manjinama ili žive u mjestima koja su udaljena od uticaja crkve. Višestruki su razlozi zašto se mladi odlučuju za pojedine sekte. Neki u sektama traže sreću, toplinu koju nisu dobili u porodici, materijalne koristi, a neki u sekta zadovoljavaju svoje vjerske potrebe (Nikić, 1998).

Imajući u vidu tešku ekonomsku situaciju u kojoj se nalazi naše društvo, postojeća atmosfera pogoduje porastu pristalica novih pokreta, naročito vjerskih. Veliki izazov za porodice i društvo uopšteno, predstavljaće očuvanje osnovne ćelije društva. Ubrzano tempo života, slabljenje porodične kontrole, nedostatak komunikacije i veliki broj obaveza doprinose neizvjesnijoj budućnosti kada su u pitanju životni pravci koje biraju mladi. Ali, nijedna grupa, čak ni sekte koje nude sigurnost i ispunjene aspiracije mladih, ne mogu zamijeniti toplinu porodice i vrijednosti koje su usađene u najranijem djetinjstvu.

ZAKLJUČAK

Alarmantan i zabrinjavajući podatak je da danas samo u Srbiji postoji oko 120 organizacija koje se mogu nazvati sektama, a sa njima je, na različite načine, povezano oko 500.000 ljudi. Na pitanje da li postoje sekte koje su registrovane, odgovor je odričan. Nigdje u svijetu ne postoje organizacije registrovane kao sekte.

Tinejdžeri su svakako populacija koja je najzanimljivija za manipulisanje, otuda je i najveći broj sekta okrenut ka vrbovanju mladih. Zbog sve većeg negativnog uticaja na mlade i sve većeg broja suicida u svijetu, iza kojih zapravo stoji uticaj sekta, istraživači sekta iz SAD i Evrope zalažu se da se „sindrom sekta” uvrsti u međunarodnu klasifikaciju oboljenja i uzroka smrti, i to kao nova dijagnoza. Sindrom sekta bio bi opisan kao skup poremećaja fizičkog i mentalnog zdravlja koji nastaju kao posljedica pripadanja sekta. Takođe, sindrom sekta zahtijevao bi kauzalno i simptomatsko liječenje. Da bi dijagnostikovanje i liječenje bio uspješno, potrebno je da se medicinsko i paramedicinsko osoblje, a i ostali, upoznaju sa osnovama učenja i djelovanja sekta. Neophodna literatura o tim pitanjima postoji najviše na njemačkom i engleskom jeziku, te bi bilo neophodno da odgovarajuće nadležno ministarstvo izda prevode potrebnih knjiga. Pri svim zdravstvenim ustanovama, a naročito onima koje se bave mentalnim zdravljem, potrebno je, shodno praksi u svijetu, otvoriti odjeljenja ili savjetovališta za problem sekta. Članstvo u sekta sve više se obilježava kao novi oblik bolesti zavisnosti, pošto se, između ostalog, u slučaju izlaska iz sekta javlja klasičan apstinencijalni sindrom. Takođe, ako znamo kuda ćemo uputiti na liječenje narkomana, alkoholičara, srčanog bolesnika ili čovjeka sa slomljenom nogom, onda moramo imati i ustanovu za liječenje žrtava sekta, to jest oboljelih od sindroma sekta. Glavnu ulogu u tim ustanovama imali bi psihijatar, klinički psiholog i ljekar specijalist interne medicine, ali bi morala biti obezbijedena i saradnja sveštenika one Crkve (tradicionalne religije) kojoj je oboljeli pripadao prije ulaska u sekta.

Što se tiče prevencije u oblasti sekta, najbolji način zaštite svakako je odgovarajuće informisanje cjelokupnog stanovništva i donošenje zakona, što bi oboje trebalo da bude posao nadležnih državnih organa, kao što je praksa u svijetu. Uz donošenje zakona o radu vjerskih zajednica, neophodno je u škole, pored predmeta vjeronauka, uvesti i predmet za starije razrede, koji bi se zvao „bezbjednosno vaspitanje”, u okviru koga bi se izučavali sadržaji o prevenciji raznih oblika zavisnosti, delinkventnog ponašanja i sl. Osobe koje su u procesu rehabilitacije od sindroma sekta, rehabilitovane osobe i roditelji i članovi porodica tih osoba trebalo bi da budu organizovani u interesne grupe za samopomoć i pomoć drugima.

Takođe, javno govoreći o ovom problemu putem medija i posljedicama koje mladi imaju ulaskom u njihov začarani krug, uticaj i prisutnost vjerskih sekta neće biti

samo mit, nego stvarnost i realnost sa kojim se svakodnevno suočavamo. Upravo zbog toga, ovaj rad je pokušaj osvjetljavanja problema koji je sve prisutniji među mladim ljudima, a koji se negativno odražava na razvoj i formiranje njihove ličnosti, kao i na njihovu socijalizaciju uopšte.

LITERATURA

- Biro za ljudska prava Tuzla (2008). Socijalno isključeni u BiH danas, a sutra? Program Evropske unije za EIDHR za Bosnu i Hercegovinu.
- Blagojević M. (2005). *Religija i crkva u transformacijama društva*, Beograd: „Filip Višnjić“.
- *Enciklopedija živih religija*. (1990). Beograd: Nolit.
- Gavran, I. (1994). Mladi i novi religijski pokreti, Psihopedagoški čimbenici, *Kateheza*, 16/4, str. 279–287, Beograd.
- Ivanović, M. (2008). *Religioznost i kriminalitet*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Luković, D. Z. (2003a). *Verske sekte i pravoslavlje*, Beograd, „IF Arhiepiskopije Beogradsko-Karlovačke: Draganić“.
- Luković, D. Z. (2003b). *Sekte: priručnik za samoodbranu*. Beograd: Draganić.
- Kovačević, B. (2012). *Nove religije*. Banja Luka: Evropski defendologija centar.
- Milanović, M. (2010). Ko čuva Crnu ružu? Treće oko. Na sajtu: <http://www.treceoko.novosti.rs>. Očitano: 10.12.2012.
- Nikić, M. (1998). Mladi između crkve i sekte, Zagreb: Izlaganje na naučnom skupu.
- Vujaklija, M. (1970). *Leksikon stranih riječi i izraza*. Beograd: Prosveta.
- Vukomanović, M. (2001). *Sveto i mnoštvo: izazovi religijskog pluralizma*. Beograd: Čigoja štampa.
- Vukomanović, M. (2004). *Religija*, Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva..
- Veber M. (1989). *Protestanska etika i duh kapitalizma*. Sarajevo: Veselin Masleša.

Rad primljen: 11. 19.2013.

Rad odobren: 15. 2. 2014.